

зобов'язувала компетентний орган прийняти заяву чи повідомлення про вчинений адміністративний проступок.

Практика діяльності правоохоронних органів знає випадки, коли повідомлення і заяви не приймалися посадовими особами органів адміністративної юрисдикції [3, с. 93]. Тому вважаємо, що до КУпАП слід внести зміни, які б закріпили обов'язок уповноваженої особи органу адміністративної юрисдикції або особи, уповноваженої скласти протокол про адміністративне правопорушення, прийняти заяву або повідомлення про адміністративне правопорушення.

Вчені-адміністративісти зазначають, що чинним законодавством не врегульований порядок призначення експертизи; у КУпАП відсутня норма, яка б визначала термін “висновок експерта”; невідоме найменування і форма документу про доручення проведення експертизи: лист чи постанова органу (посадової особи); не встановлений порядок оплати винагороди особі, яка провадить експертизу; не визначені також випадки обов'язкового призначення експертизи і цілий ряд інших питань, які вирішуються на практиці неоднозначно [4, с. 90]. Враховуючи викладене, вважаємо за доцільне закріпити в КУпАП порядок проведення експертизи подібний до порядку проведення експертизи, передбаченому кримінально-процесуальним законодавством.

Слід зазначити, що КУпАП не передбачає терміну, протягом якого після вчинення адміністративного проступку складається протокол про адміністративне правопорушення – основний документ, що фіксує факт порушення адміністративної справи. Такий стан речей, звісно, не узгоджується з короткочасним терміном притягнення до адміністративної відповідальності.

На думку багатьох юристів, протокол повинен бути складений безпосередньо після збору доказів факту вчинення адміністративного правопорушення [3, с. 110]. Зволікання із складанням протоколу можуть призвести до того, що буде важко зібрати докази у справі.

Продовжуючи розгляд питань провадження в справах про адміністративні правопорушення, варто зазначити, що КУпАП недостатньо категорично вимагає від уповноваженої посадової особи складання протоколу у випадку виявлення ознак адміністративного проступку, його положення свідчать скоріше про право, а не про обов'язок уповноваженої посадової особи скласти протокол про адміністративне правопорушення [5, с. 69].

Вважаємо, що у КУпАП слід закріпити норму, яка б передбачала саме обов'язок посадової особи скласти протокол про адміністративне правопорушення у випадку виявлення ознак адміністративного проступку.

Підсумовуючи викладене, слід зазначити, що правове регулювання адміністративно-юрисдикційної діяльності правоохоронних органів, зокрема, провадження в справах про адміністративні правопорушення потребує подальшого вивчення та вдосконалення. Насамперед, слід більш чітко регламентувати порядок виклику та опитування свідків правопорушення, порядок проведення експертизи, а також закріпити у КУпАП обов'язок уповноважених посадових осіб скласти протоколи про адміністративні правопорушення.

Список використаних джерел:

1. Колпаков В.К. Адміністративне право України: Підручник. – К.: Юрінком Інтер, 2001. – 752 с.
2. Васильев А.С. Административное право Украины (общая часть): Учебное пособие. – Харьков: Одиссей, 2001. – 288 с.
3. Благодарний А.М. Адміністративна відповідальність за порушення законодавства про державну таємницю: Монографія. – К.: Вид-во НА СБ України, 2008. – 180 с.
4. Ващенко С.В., Поліщук В.Г. Адміністративна відповідальність: Навчальний посібник. – Запоріжжя: Юридичний інститут МВС України, 2001. – 142 с.
5. Благодарний А.М. Деякі проблеми нового антикорупційного законодавства України // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2009. – № 12. – С. 66–71.

**Докторант Національної академії
СБ України, к.ю.н.
Ватраль Антоніна Володимирівна**

ПРИЧИНИ ПОМИЛОК У ПІЗНАННІ ФАКТИЧНИХ ОБСТАВИН ПРАВОПОРУШЕННЯ

Теорія оперативно-розшукової діяльності є наукою, що пізнає сутність і особливості здійснення даної діяльності. В основі самої ОРД, як різновиді соціально корисної діяльності, лежить пізнання навколишньої дійсності. Розрізняються теоретичне і практичне пізнання. Теоретичне пізнання призначене відкрити закономірності реальності, практичне - служить пізнанню конкретної, даної, індивідуальної, неповторної обстановки, в якій правоохоронцям доводиться проводити ті чи інші заходи, а також приймати необхідні управлінські рішення. Однак, процес відображення навколишньої дійсності суб'єктами ОРД не виключає помилок і омани як на рівні чуттєвого, так і раціонального пізнання.

При пізнанні обставин вчинення злочину, суб'єкт пізнання оцінює кримінально-протиправне діяння відповідно до своїх знань з кримінального, кримінально-процесуального, оперативно-розшукового та інших галузей права. Відбувається нібито вторинне відображення дійсності, її вторинне пізнання. Помилка в пізнанні соціально значимої дійсності свідчить про викривлене відображення об'єктивної, раніше не відомої події у психіці особи. Воно відбувається на певній стадії пізнання, узгоджуючись з чуттєвим і раціональним. Причини, що призводять до помилок у пізнанні, прийнято називати гносеологічними коренями помилок [1, с.78].

При дослідженні помилок у пізнанні фактичних обставин правопорушення слід звертати увагу на шляхи їх виникнення. Це допоможе виявити причини помилок, а також визначити ступінь відповідальності за них суб'єктів оперативно-розшукової діяльності. З логіко-гносеологічної позиції помилки суб'єктів пізнання можна виявити на рівні відчуття, сприйняття, уявлення і умовиводу. Пізнаючи факт об'єктивної реальності, кожний суб'єкт сприймає й оцінює його по-своєму. Це зумовлено психічними, соціальними, а також біологічними особливостями людини [2, с.97]. Однакова реальність у свідомості індивідів відображається по-різному.

Першим етапом пізнання є відчуття. Воно допомагає людині пізнати лише окремі ознаки об'єкта, що не характеризують його всебічно. Власне відображення не завжди відповідає відображуваному об'єкту. Матеріальний світ акумулює і спрямовує на органи чуття людини значний масив інформації, яка, однак, сприймається не повністю. Органи чуття можуть реагувати на зовнішні подразники лише в певних межах. Та й ці межі не є постійними, вони можуть змінюватися в залежності від умов сприйняття, сили подразника, часу та інтенсивності впливу. На повноту і достовірність сприйняття впливає і стан організму людини. Скажімо, фізичні чи психічні розлади можуть призводити до слухових і зорових галюцинацій.

Відчуття залежить також від тривалості подразнення. Органи почуттів мають властивості пристосовуватися до діючого на них подразника, в результаті чого змінюється їх чутливість. На стан чутливості впливає також і одночасна дія кількох подразників на інші органи. Наприклад, гострота сприйняття органів зору і слуху підвищується в холодну погоду і, навпаки, знижується в спеку. Фактором, що впливає на чутливість, є також контраст відчуттів. Він виникає тоді, коли діючий подразник протилежний попередньому або коли одночасно діють декілька протилежних подразників. Знання про пороги відчуттів дозволяє співробітнику правоохоронних органів відрізнити правдиву інформацію при спілкуванні з джерелами від мимовільної омани чи неправдивих відомостей.

Якщо через відчуття сприймаємо окремі ознаки подій і явищ, то сприйняття дає нам комплексне уявлення про об'єкти матеріального світу. Зазначене збільшує можливості для пізнання, але водночас і підвищує ризик неточності відображення. Тобто, кількісне збільшення відображуваних ознак прямо пропорційно підвищує ймовірність помилки в пізнанні [3, с.37].

Слід зазначити, що у формуванні сприйняття також бере участь слово, яке, впливаючи на свідомість суб'єкта пізнання, відтворює образ об'єкта. Слово в знаковій формі є результатом відчуття. Відповідно помилки в сприйнятті і відчутті можуть адекватно впливати і на зміст слова, яке формує неправильне уявлення. Так, за волею суб'єкта слово може неправильно відображати об'єкт і тим самим підвищувати ймовірність омани і помилки в пізнанні. В оперативно-розшуковій діяльності такі помилки у пізнанні можуть виникати, наприклад, коли мова іде про перевірку первинної інформації лише шляхом оперативного опитування.

Сприйняття є активним процесом і складається з осмислення предмета і його розуміння. Разом з тим, воно є опосередкованою формою пізнання минулого і зумовлене наявністю відповідного досвіду. Отримана інформація осмислюється людиною за допомогою вже накопичених знань з урахуванням життєвого досвіду. Таким чином, повнота і точність сприйняття залежить від минулого досвіду, знань людини та від їх ролі у сприйнятті.

Особливістю сприйняття є те, що воно дає цілісний образ об'єкта і тільки в процесі подальшого спостереження можуть вимальовуватися його окремі ознаки. Тому, не варто властивості цілого об'єкта ототожнювати з властивостями його окремих сторін. Окрім цього, не все, що сприймається людиною, запам'ятовується назавжди. Це пояснюється новизною сприйнятого матеріалу, рівнем його розуміння, розладами пам'яті тощо. Прогалини в пам'яті заповнюються різними припущеннями, які з часом можуть сприйматися як істина. Зазначені фактори також є причинами помилок у пізнанні фактичних обставин правопорушення.

Відносність, приблизність відображення збільшується, коли суб'єкт зустрічається з раніше не знайомим йому об'єктом. На правильність сприйняття і формування уявлення про об'єкт може суттєво впливати психічний стан особи, навіювання, ідеалізація минулого досвіду тощо. Таким чином на рівні почуттєвого сприйняття об'єкта можливе дещо неадекватне його відображення. Разом з тим, чуттєве пізнання, що здійснюється при безпосередньому контакті з об'єктом, є передумовою для отримання достовірного знання.

Наступною формою відображення є уявлення – образ раніше сприйнятого і на даний момент відсутнього об'єкта, або результат продуктивного уявлення особи. Уявлення не пов'язане з безпосереднім впливом на органи відчуття об'єкта пізнання і водночас пов'язує об'єкт пізнання з поняттям про цей об'єкт. Уявлення може виникнути під впливом як образу предмета, так і слова, котре об'єктивує образ раніше сприйнятого явища чи предмета. Зрозуміло, що уявлення не виключає достовірності від чуттєвого сприйняття, але містить здебільшого елементи приблизності та ймовірності знання. У формуванні уявлення про об'єкт пізнання приймає участь мислення, що розширює межі сприйнятого і розкриває взаємозв'язок окремого, особливого і загального.

Однак, слід мати на увазі, що мислення відображає загальне, але загальне не відображає особливого і окремого. Ця обмеженість мислення пояснюється тим, що воно може бути лише приблизним відображенням буття [2, с.113]. Крім цього, при інтерпретації на основі правильних чуттєвих даних можна дійти неправильного умовиводу (дилема ув'язненого). Нездатність мислення зафіксувати помилку на рівні чуттєвого пізнання пояснюється або істотним викривленням у механізмі відображення об'єктивної реальності, або обмеженістю логічного мислення, зумовленої низьким рівнем знань чи недостатнім практичним досвідом, фізичним та психологічним станом особи.

Характер чуттєвого і раціонального при відображенні фактів об'єктивної реальності значною мірою залежить від психічних властивостей особи та специфіки її нервової системи. Наприклад, суб'єкт пізнання, котрий має реактивну нервову систему з повільним затуханням збудження, більше схильний до помилок в оцінці й прийнятті реальності. Менш схильні до помилок ті, у кого процеси збудження і гальмування урівноважені. Суттєво на правильність відображення впливає також емоційний стан людини. Так, емоції в ефектному стані обмежують інтелектуальну сферу. У цьому випадку зменшуються можливості соціального самоконтролю і збільшується вірогідність викривлення дійсності у свідомості людини.

Отже, нами проведений поверхневий аналіз гносеологічних причин помилок при відображенні людиною об'єктивної реальності. Сподіваємося, що дане дослідження допоможе суб'єктам оперативно-розшукової діяльності уникати зазначених помилок та сприятиме отриманню достовірних знань про фактичні обставини правопорушення.

Список використаних джерел:

1. Селиванов Ф.А. Истина и заблуждение / Ф.А. Селиванов. – М.: Политиздат, 1972. – 96 с.
2. Максименко С.Д. Загальна психологія: Навч. Посібник / С.Д. Максименко, В.О. Соловієнко. – К.: МАУП, 2000. – 256 с.

3. Якушин В.А. Ошибка и ее уголовно-правовое значение /В.А. Якушин. – Казань: Изд-во Казан. ун-та, 1988. – 128 с.

Здобувач кафедри теорії держави та права НАВС

Волошина Яна Леонідівна

ЮРИДИЧНА КОНСУЛЬТАТИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК РІЗНОВИД ЮРИДИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Сьогодні є дуже багато видів соціальної діяльності, як такої, що пов'язана з людьми та суспільними відносинами. Соціальна діяльність, яка здійснюється в правовому полі фахівцями юриспруденції є юридичною діяльністю [3, с. 18].

На даний час існує декілька різновидів юридичної діяльності, що зумовлено наявністю різних юридичних професій, зокрема адвоката, нотаріуса, судді, прокурора, слідчого, юрисконсульта тощо. У той час увагу привертає такий вид юридичної діяльності як юридична консультативна діяльність з огляду на наступне.

Зі стрімким розвитком сфери бізнесу та виробничих відносин особливої актуальності набула професія юрисконсульта, а юридична консультативна діяльність стала однією з найпоширеніших видів професійної діяльності правників. Разом з тим, питанням юридичної консультативної діяльності приділяється недостатньо уваги, в тому числі відносно її науково-теоретичного визначення, що потребує проведення додаткових наукових розвідок.

Дослідженням питань юридичної діяльності та її видів займалися С.С. Алексєєв, Ю.М. Аристарков, О.М. Бандурка, І.В. Бенедик, І.В. Бризгалов, І.В. Головань, В.М. Карташов, Б.І. Пугінський та інші. У своїх працях науковці досліджували юридичну діяльність, її ознаки, функції та види; юридичну консультативну діяльність розглядали як один із видів юридичної практичної діяльності, що стало теоретичною основою для продовження наукового дослідження. Але поза увагою вчених залишився ряд теоретичних питань, що стосуються юридичної консультативної діяльності, та які потребують проведення додаткових досліджень і наукового переосмислення.

Прийнято вважати, що професія юриста є престижною та популярною, що пояснюється розвитком всіх сфер життя, прагненням України вступити до Європейського Союзу та орієнтуванням держави на європейські стандарти. Зі стрімким розвитком економічної сфери та виробництва виникає потреба в диференціації юридичних спеціальностей, підвищується попит на професію юрисконсульта, який здійснює правове обслуговування діяльності підприємств, установ, організацій. Наразі, у часи політичної й економічної нестабільності, дуже зросла кількість випадків порушення прав і свобод членів суспільства в усіх сферах життя. У зв'язку з чим, професія юрисконсульта стає досить популярною, особливо у великих організаційних структурах (корпорації, концерни, трести, холдинги).

Майже щодня перед будь-яким підприємством (установою чи організацією) постають правові питання, які потребують кваліфікованого вирішення шляхом отримання юридичної консультації. Надання правових консультацій є одним із основних напрямів юридичної консультативної діяльності, яка на сьогодні залишається недостатньо дослідженою.

Для найбільш точного формулювання визначення поняття юридичної консультативної діяльності слід виходити з того, що юридична консультативна діяльність є одним із видів юридичної діяльності.

Юридичну діяльність розуміють як вид соціальної діяльності, що здійснюється юристами з метою отримання необхідного й запланованого правового результату [7]. З метою всебічного дослідження поняття юридичної консультативної діяльності ознаки юридичної діяльності необхідно розглянути через призму професійної діяльності юрисконсульта.

Відомі теоретики-правознавці виокремлюють такі риси юридичної діяльності, як: законність, нормативність, формальність, професійність, колективність, обов'язковість, незалежність, процесуальний характер [4].